

дієвого механізму захисту міжнародного правопорядку, що все частіше порушується внаслідок міжнародних конфліктів, які неминуче призводять до порушення основних міжнародно-правових принципів та ведуть до скоєння міжнародних злочинів [3. с. 108].

Список використаних джерел:

1. Гутник В.В. (2024) Міжнародний кримінальний суд: сучасні проблеми та шляхи їх вирішення. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Вип. 8: ч. 3. 251-257. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/03/39-2.pdf>
2. Притула А. С. Доцільність існування міжнародного кримінального суду. Репозитарій НУ "ОЮА". С. 280-283 URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8ae0c98a-ead4-4a3d-9104-35d0306c536e/content>
3. Щур Б.В. Діяльність міжнародного кримінального суду: історія і перспективи. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. - 2011. Вип. 6. С. 106-109. URL: file:///C:/Users/ASUS/Downloads/Nzlubp_2011_6_23.pdf
4. «Зрозуміти Міжнародний кримінальний суд» URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2023-06/UICC-UKR-rgb.pdf>
5. Сірант М. Міжнародний кримінальний суд як головний орган із протидії агресії. Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". - 2018. С. 192-197 URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/mar/15679/31.pdf>
6. Міжнародний кримінальний суд: внутрішня динаміка, геополітика та Україна. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/mizhnarodnyy-kryminalnyy-sud-vnutrishnia-dynamika-heopolityka-ta-ukraina/>

Бузейчук Ярослава Русланівна

здобувач ступеня вищої освіти бакалавр 301 н.г. «Право» ННПП НАВС

Науковий керівник:

Задорожна Анастасія Петрівна,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ННПП НАВС, кандидат юридичних наук

МЕДІАЦІЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: МОЖЛИВОСІ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах розвитку правової системи України зростає інтерес до альтернативних способів вирішення спорів, серед яких медіація посідає важливе місце. Цивільне судочинство, попри реформування, часто залишається громіздким, тривалим і витратним для сторін. На цьому тлі медіація виступає як ефективний інструмент, що сприяє не лише розв'язанню конфліктів, але й збереженню міжособистісних відносин. Україна вже зробила перші кроки у

напрямі інституалізації медіації, проте залишається відкритим питання проблем і перспектив її подальшого впровадження в національну правову систему.

З аналізу положень Закону України «Про медіацію» [1] випливає, що сама сутність медіації в цивільному процесі полягає у добровільному, конфіденційному та неупередженому способі врегулювання спору між сторонами за участі нейтрального посередника – медіатора. Це альтернативна форма правосуддя, яка дає змогу сторонам не лише знайти взаємоприйнятне рішення, але й зберегти взаємовідносини, уникнути стресу та значних матеріальних витрат, характерних для традиційного судочинства.

Основними принципами медіації є добровільність, конфіденційність, нейтральність посередника, рівність прав сторін, а також їхня активна участь у формуванні рішення. На відміну від судового процесу, де рішення приймає суддя, у медіації остаточне слово належить сторонам, що гарантує більший рівень задоволеності результатом і, відповідно, підвищує його ефективність. Такий підхід особливо цінний у цивільних справах, де вирішення спору нерідко має особистісний, емоційний вимір – наприклад, у сімейних конфліктах.

Як відомо, медіація може відбуватися як під час проведення спільних зустрічей сторін конфлікту, так і в окремих приватних (медіатор-сторона) сесіях. За умови, що медіатору вдалося розбудувати між собою і стороною відносини довіри, він може отримати додаткову інформацію, яка допоможе стороні усвідомити свої реальні інтереси, відійшовши при цьому від правових позицій. В Сполучених Штатах Америки, у Великобританії медіатор відповідно до закону не може бути викликаний до суду у якості свідка. На жаль, наші медіатори таких привілеїв не мають. Хоча, з іншого боку, у зв'язку з тим, що всі матеріали, напрацьовані під час медіації, знищуються одразу після того, як медіація відбулася, медіатор не зобов'язаний пам'ятати все, про що йому вдалося почути під час проведення процедури [3].

У країнах ЄС активно застосовується Директива 2008/52/ЄС, яка зобов'язує держави-члени створити правові умови для добровільного врегулювання спорів за допомогою медіації. Цей документ зобов'язує держави – члени ЄС забезпечити можливість примусового виконання угоди, укладеної за результатами медіації, з метою, щоб медіація не сприймалася як «слабша альтернатива» судовому розгляду, адже сторони повинні мати впевненість, що досягнуті домовленості будуть виконані, якщо вони обрали такий вид ADR як медіацію, а не універсальну судову форму захисту своїх прав [2].

Незважаючи на ухвалення Закону України «Про медіацію» у 2021 році та активність окремих ініціатив (державних і громадських), впровадження інституту медіації в цивільний процес України стикається з низкою системних проблем, що значно гальмують її розвиток.

1. Недовіра та інформаційна нестабільність альтернативного вирішення спорів. Суспільство історично орієнтоване на державу як на єдине джерело правосуддя, тому будь-які альтернативи сприймаються як ненадійні або другорядні. Держава, зі свого боку, не забезпечує ефективної популяризації медіації через соціальну рекламу, інтеграцію в освітні програми або через суди. Така інформаційна тиша знижує довіру до самої ідеї медіації.

2. Брак кваліфікованих медіаторів і відсутність єдиних стандартів їх підготовки. Попри наявність курсів, тренінгів та окремих програм, в Україні не сформовано єдиного державного стандарту підготовки медіаторів. Як наслідок – рівень їхньої підготовки суттєво різниться, що створює загрозу непрофесійного проведення медіації та знову ж таки формує недовіру до процесу. Відсутність реєстру медіаторів, чіткої сертифікації, механізмів контролю та професійної етики ускладнює їх легітимність в очах суспільства та судової системи.

3. Відсутність процесуального обов'язку судів стимулювати сторін до медіації. Наразі українські суди не мають чіткого алгоритму або обов'язку пропонувати медіацію сторонам. У міжнародній практиці існують моделі, за яких судді активно рекомендують або навіть вимагають спробувати медіацію перед судовим слуханням. В Україні ж така практика не набрала системного характеру, що знижує шанси її розвитку як інструмента розвантаження судової системи.

Медіація має значний потенціал для розвитку цивільного судочинства в Україні. Світовий досвід свідчить, що за належного нормативного та організаційного підходу вона може істотно розвантажити судову систему, знизити рівень конфліктності у суспільстві та сприяти систематизації суспільних відносин. Україна стоїть перед можливістю не просто перейняти іноземний досвід, а й застосувати його до свого контексту, заклавши підґрунтя для якісної нової юридичної практики в подальшому її використанні.

Список використаних джерел:

1. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX // Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення 08.05.2025)

2. Каращук К. Л. Медіація у виконавчому провадженні: дис. ... канд. юрид. наук / Одеський державний ун-т внутрішніх справ. Одеса, 2025. 231 с. URL: https://oduvs.edu.ua/uploads/Disertacziya_Karashhuk_K_PDF_A_67a33862bc.pdf (дата звернення 08.05.2025)

3. Єрмоєнко Г. Перспективи розвитку медіації в Україні: веб-сайт. URL: <https://ukrmediation.com.ua/ua/korysna-informatsiia/statti/1593-Перспективи%20розвитку%20медіації%20в%20Україні> (дата звернення 08.05.2025).